

مطالعه تطبیقی سرفصل‌های آموزشی دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش ج.ا.ا و دانشکده فرماندهی و ستاد نیروی زمینی ارتش خلق چین

نوع مقاله: پژوهشی

بهزاد برونک^{۱*}

علی ایمانی^۲

چکیده

این پژوهش به تطبیق سرفصل‌های آموزشی دافوس آجا و دافوس زمینی ارتش چین می‌پردازد. سرفصل دروس از ارکان اصلی هر نظام آموزشی است. بحث سرفصل‌های آموزشی در دافوس و روش آموزش و محتوا و متون آموزشی هر دانشگاه و یا دانشکده فرماندهی و ستاد مبتنی بر سیاست‌های آموزشی ارتش آن کشور تدوین می‌شود. بنابراین تطبیق سرفصل دروس آموزشی دافوس آجا و دافوس ارتش خلق چین از این جنبه دارای اهمیت است. سؤال اصلی پژوهش عبارت است از "مقایسه سرفصل‌های آموزشی دافوس ارتش جمهوری اسلامی با سرفصل‌های آموزشی (دروس نظری، دروس عملی) دافوس ارتش خلق چین، چه مطلوبیت‌هایی ایجاد می‌نماید؟" هدف اصلی تحقیق نیز ایجاد مطلوبیت برای سرفصل دروس آموزشی دافوس از طریق مقایسه سرفصل‌های آموزشی کارشناسی ارشد مدیریت دفاعی (دافوس) ارتش جمهوری اسلامی با سرفصل‌های آموزشی دانشکده فرماندهی و ستاد نیروی زمینی ارتش خلق چین و ارائه سرفصل‌های مناسب جهت دافوس آجا، روش پژوهش تطبیقی است. مطالعه تطبیقی یکی از روش‌های پژوهش است که در آن دو یا چند متغیر یا مورد در قیاس با یکدیگر بررسی می‌شوند، با این هدف که با توصیف و تبیین اشتراک‌ها و تفاوت‌ها، بتوان به تفسیرها و احتمال تعمیم‌های تازه دست‌یافت. در این تحقیق محقق ابتدا به تحلیل تطبیقی سرفصل دروس دافوس ارتش ج.ا.ا ایران با دافوس زمینی ارتش جمهوری خلق چین پرداخته و با توجه به سیاست‌های آموزشی دو ارتش، اقدام به پیشنهاد سرفصل دروس دافوس آجا نموده است، از جمله مهم‌ترین این پیشنهادها نیز آموزش دروس مرتبط با طراحی یک عملیات مشترک با کشورهای دارای دیدگاه‌های مشترک منطقه‌ای با ج.ا.ا، توسط دافوس ارتش ج.ا.ا می‌باشد.

واژگان کلیدی:

مطالعه تطبیقی، سیاست‌های آموزشی، دافوس ارتش ج.ا.ا، دافوس زمینی ارتش خلق چین.

^۱ کارشناسی ارشد مدیریت دفاعی، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران.

^۲ استادیار دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: b.boronak54@gmail.com

مقدمه

این پژوهش به تطبیق برنامه و سرفصل آموزشی دافوس ارتش ج.ا.ا و دافوس زمینی ارتش جمهوری خلق چین می‌پردازد. اهمیت ارتباط آموزشی ارتش ج.ا.ا با ارتش خلق چین بی‌ارتباط با اهمیت ج.خ. چین نیست. چین از ۱۹۷۹ تا پیش‌نویس تفاهم‌نامه ۲۵ ساله ۲۰۲۰ در ارتباط رو به گسترش با ج.ا.ا بوده است و جهانی شدن قدرت چین بر اهمیت پردازش محققانه موضوع می‌افزاید. چین احتمالاً به بزرگ‌ترین اقتصاد جهان تبدیل خواهد شد چین یکی از چهار قدرت با نفوذ جهانی، پرجمعیت‌ترین کشور و اقتصاد دوم جهان است؛ چین بازیگر اصلی در شرق آسیا، عضو دائم شورای امنیت و یک قدرت مستقل هسته‌ای در جهان است. چین ضلع سوم مثلث راهبردی جهان^۱ پس از دوران جنگ سرد و نظم دوقطبی است. روابط آمریکا و چین به قرن ۲۱ شکل خواهد داد (اوباما، ۱۳۹۹:۷۸). از سوی دیگر آمریکا بزرگ‌ترین تهدید برای چین در قرن ۲۱ م است (سند دفاعی ارتش خلق چین، ۲۰۱۵: ۶). به این ترتیب تعاملات فرهنگی با ارتش بزرگ این کشور اهمیت می‌یابد. به نظر می‌رسد تطبیق وضعیت آموزشی دافوس ارتش خلق چین با دافوس ارتش ج.ا.ا از منظر گسترش ارتباط منطقه‌ای برای ج.ا.ا و تربیت و آموزش و دیپلماسی دفاعی مطلوبیت دارد. ارتش خلق چین به‌عنوان پرشمارترین ارتش جهان با دو میلیون و سی و پنج هزار کارکنان ثابت و پانصد و ده هزار نفر نیروی احتیاط بزرگ‌ترین ارتش جهان است. جمهوری خلق چین دارای حق "و تو" در شورای امنیت بوده و در ردیف پنج قدرت برتر جهان و از مهم‌ترین کشورها در نظام بین‌المللی است. به نظر می‌رسد کشور چین یکی از قطب‌های نظامی و اقتصادی جهان و به دنبال تبدیل شدن به یکی از ابرقدرت جهانی است، از این‌رو تلاش می‌کند تا با رسیدن به تجهیزات نظامی روز دنیا یک ابرقدرت مطرح باشد. با توجه به این خصوصیت مطرح‌شده و تجهیزات محور بودن ارتش چین دروسی نظیر قوانین فضا، کاربرد ماهواره در عملیات نظامی، طرح‌ریزی عملیات بر پایه فرماندهی و کنترل فضا محور در دافوس چین تدریس می‌گردد (سعیدی، ۱۳۹۵: ۴۵).

وجود تهدیدات مشترک با ج.ا.ا از قبیل ایالات متحده آمریکا، زمینه بسیار خوبی برای این مطالعه است. تطبیق سرفصل آموزشی دافوس دو ارتش نقطه عزیمت ایجاد نوآوری و تحول در سیاست‌های آموزشی در دافوس آجا است. با انجام این پژوهش و تبیین نقاط قوت و ضعف سرفصل‌های آموزشی دافوس ارتش ج.ا.ا در مقایسه با دافوس ارتش خلق چین می‌توان به تقویت نظام آموزشی و ارتقاء بهره‌وری آموزشی دست‌یافت. تخصصی شدن آموزش‌ها، تغییر در نوع

^۱ - دو ضلع دیگر این مثلث آمریکا و فدراسیون روسیه هستند.

جنگ، تحولات ساختار سازمانی ارتش، و تحولات پرشتاب در حوزه ارتباطات و فن‌آوری اطلاعات منجر به تغییر در سرفصل‌های متون آموزشی می‌گردد. نهادینه شدن رزمایش روی نقشه ناهم‌تراز در سرفصل‌های دروس تخصصی دافوس و مزید نمودن این الگو در کنار جنگ کلاسیک شاهد مثالی از پذیرش تغییرات در سیاست‌های آموزشی دافوس آجا است. به نظر می‌رسد مقایسه سرفصل‌های دروس در دافوس ارتش ج.ا.ا با دافوس ارتش خلق چین در ارتقاء سطح علمی دانشجویان نیز مثمر ثمر خواهد بود. محقق در تحقیق حاضر به مطالعه تطبیقی سرفصل‌های دروس کارشناسی ارشد مدیریت دفاعی کشور با دوره مشابه در ارتش خلق چین با توجه به سیاست‌های آموزشی ارتش دو کشور پرداخته است. به نظر می‌رسد ادبیات نظری در حوزه مقایسه سرفصل‌های دروس دافوس در دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا با سرفصل دروس دافوس ارتش خلق چین تاکنون انجام نشده است. بنابراین محقق با استفاده از روش تطبیقی به بررسی مقایسه-ای سرفصل دروس دافوس در دانشگاه‌های کشور مزبور پرداخته و راه‌کارها و پیشنهادهای اجرایی جهت بهینه‌سازی سرفصل دروس دوره تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرماندهی و ستاد ارائه می‌دهد. نوآوری پژوهش، بهره‌گیری از سیاست‌ها و تجربیات و متون ارتش یک ابرقدرت نوظهور جهت به‌روز و کارآمدسازی برنامه‌ریزی آموزشی دافوس آجا است. دغدغه اصلی محققین از انجام این پژوهش پی بردن به جدیدترین متدها و سرفصل‌های دروس دافوس زمینی ارتش خلق چین در مقایسه با دافوس آجا عطف به سیاست‌های آموزشی ارتش دو کشور است.

پیشینه‌های پژوهش

پیشینه پژوهش معطوف به مراکز دانشگاهی و پژوهشی غیرنظامی است اما به غنای مطالعات تطبیقی آموزشی مدد می‌رساند، زیرا پژوهش‌های ارائه شده مدلی برای تطبیق دو مرکز آموزشی از دو کشور با نظام آموزشی متفاوت است.

جدول (۱) پیشینه‌های پژوهش

ردیف	عنوان پژوهش	نام پژوهشگر	محل پژوهش	چکیده
۱	بررسی مقایسه‌ای نظام آموزشی مقطع کارشناسی پرستاری ایران و آمریکا	سید رضا برزو و فاطمه چراغی	دانشکده پرستاری الیگودرز، ایلیگو درز، زمستان ۱۳۹۸، فصلنامه توسعه پرستاری در سلامت	<p>لازمه داشتن سیستم بهداشتی و پرستاری شایسته و متعاقب آن ارائه مراقبت‌های بهداشتی درمانی مناسب، ارتقاء کیفیت آموزش پرستاری است. برنامه‌های دوره پرستاری در سراسر دنیا در حال گسترش است. مقایسه نظام‌های مختلف آموزشی موجب ارتقاء کیفیت برنامه‌های آموزشی می‌شود. هدف از این مطالعه، مقایسه نظام آموزشی مقطع کارشناسی پرستاری ایران با مدرسه پرستاری دانشگاه واشنگتن دی سی امریکا است.</p> <p>برابر این پژوهش یک مطالعه توصیفی تطبیقی در سال ۱۳۹۷ انجام شد و نظام آموزشی پرستاری ایران با عناصر تشکیل‌دهنده برنامه آموزشی در مقطع کارشناسی با دانشکده پرستاری دانشگاه واشنگتن مورد مقایسه قرار گرفت. جستجوی اینترنتی با استفاده از داده پایگاه‌های فارسی و انگلیسی صورت گرفت اطلاعات موردنیاز جمع‌آوری شد و با استفاده از الگوی Beredy توصیف، تفسیر، هم‌جواری و مقایسه، تطبیق برنامه‌ها انجام شد.</p> <p>یافته‌ها: نظام آموزش پرستاری دو کشور اختلافات عمده‌ای دارند. نظام آموزش پرستاری در دوره کارشناسی ایران چهارساله است و متقاضیان از بین داوطلبین گروه تجربی و از طریق آزمون سراسری، انتخاب می‌شوند. در کلیه دانشگاه‌ها در سراسر کشور یک کوریکولوم واحد پرستاری اجرا می‌شود که توسط وزارت بهداشت تدوین می‌گردد. درحالی‌که پرستاری در آمریکا یک برنامه دوساله بوده و ضوابط پذیرش دانشجوی، توسط هر دانشگاه به‌طور مستقل وضع می‌گردد.</p> <p>به‌منظور بهبود شرایط و کیفیت آموزشی رشته پرستاری در کشور ایران می‌بایست اصلاحاتی در حیطه‌های تدوین فلسفه و اهداف، روش‌های گزینش دانشجو، روش‌های تدریس و استراتژی‌های ارزشیابی فراگیران صورت گیرد.</p>
۲	بررسی مقایسه‌ای نظام‌های آموزشی ایران و هلند	معصومه محمدی	دانشگاه آزاد اسلامی - دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی	<p>پژوهش حاضر به‌منظور بررسی مقایسه‌ای نظام‌های آموزشی ایران هلند به روش تحلیلی، استنباطی از منابع کتابخانه‌ای انجام گرفته که در آن با جستجو در منابع مختلف، به بررسی موضوع پرداخته است، از آنجاکه داشتن نظام آموزشی پویا به‌شرط مقایسه‌ی نظام‌ها با یکدیگر است، به بررسی دو نظام آموزشی ایران و هلند به‌عنوان یک اصل مهم توجه گردیده است و در آن به دنبال عوامل مقایسه‌ای تشابه‌های متفاوت، در ساختار، اهداف، محتوا و روش‌های آموزشی دو نظام سعی بسیار شده است. یکی از دلایل</p>

ردیف	عنوان پژوهش	نام پژوهشگر	محل پژوهش	چکیده
				<p>انتخاب کشور هلند و ایران، یادگیری سیستم آموزشی با روش همکاری برون‌مرزی بوده که سبب ارتقاء یک ناحیه آموزشی عالی باز در اروپا شده است. در این راستا، چهار سؤال اساسی مطرح می‌شود که در پاسخ به سؤالات، یافته‌های پژوهشی زیر به دست آمد، و شامل تفاوت ساختار نظام آموزشی هلند است، که به نکات اقلیمی و اجتماعی توجه دارد، درحالی‌که ایران به تفاوت‌های اقلیمی و اجتماعی توجه ندارد و شباهت موجود در ساختار دوره‌های تحصیلی رسمی و عمومی، ابتدایی، متوسطه و پیش‌دبستانی و آموزش فنی حرفه‌ای دو کشور است. از نظر اهداف، ایران به حیطة اعتقادی و هلند به حیطة اقتصادی توجه دارند، همچنین در شباهت‌ها به شکوفا کردن استعدادها و مهارت‌آموزی کودکان هردو جامعه اهمیت می‌دهند. در باب محتوای آموزشی کشور ایران با دوره ابتدایی ۸ ماده درسی و هلند با دوره ابتدایی ۷ ماده درسی تفاوت دارند. اما دو کشور در رشد عاطفی و خلاقیت کودکان شباهت دارند، از سوی دیگر روش‌های آموزشی می‌باشند که ایران و هلند شیوه‌های آموزش الکترونیکی و پرسش و پاسخ توصیفی را در مدارس اجرا می‌کنند. درحالی‌که روش‌های آموزشی به شیوه‌ی مونتسوری، پستالوزی و دالتون فقط در هلند اجرا می‌شود که با ایران تفاوت دارد، در اختصار یافته‌ها به نتیجه کلی متمرکز و غیرمتمرکز بودن دو سیستم آموزشی کشور ایران و هلند و هماهنگ بودن اهداف آن‌ها با محتوای آموزشی‌شان است، که در موفقیت یا کارآمدی هرکدام مؤثر خواهد بود.</p>
۳	کمیت یا کیفیت؟ ارزیابی تطبیقی تولید علم ایران، ترکیه و مالزی طی سال‌های ۱۹۹۶-۲۰۱۳	عبدالصمد کرامت‌فر	مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی عبدالرضا نوروزی چاکلی	<p>تحقیقات سال‌های اخیر، به سرعت رشد علم کشور و بهبود جایگاه کشور در منطقه خاورمیانه و کشورهای اسلامی اشاره کرده‌اند. باین وجود کیفیت علم حلقه مفقوده این تحقیقات است. با توجه به کمبود بررسی پیرامون کیفیت تولید علم، هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی کمیت و کیفیت تولید علم ایران و مقایسه آن با کشورهای ترکیه و مالزی است. مواد و روش‌ها، این تحقیق به روش کتابخانه‌ای صورت گرفته است و مقادیر شاخص‌های مربوط به هرکدام از کشورها (تعداد مدارک، تعداد استنادات، میانگین استنادات و شاخص (hirsch) از پایگاه scimago استخراج شد. یافته‌ها: بر مبنای تعداد تجمعی مدارک و استنادات، ترکیه در رتبه اول، ایران دوم و مالزی در رتبه سوم قرار دارند. با این وجود از سال ۲۰۱۱ بر اساس تعداد تولیدات علمی و نیز میانگین نرخ</p>

ردیف	عنوان پژوهش	نام پژوهشگر	محل پژوهش	چکیده
				<p>رشد سالیانه در سراسر دوره، ایران در رتبه نخست قرار گرفته است. بر مبنای شاخص هرش و تعداد مجلات نمایه شده در اسکوپوس به ترتیب کشورهای ترکیه، ایران و مالزی قرار دارند. اما بر اساس شاخص <i>scientific journal rankings (sjr)</i>، ترتیب ایران، ترکیه و مالزی برقرار است. نتیجه‌گیری: کمیت تولید علم کشور و سرعت آن قابل توجه است، اما این مقادیر با توجه به جمعیت، چندان مطلوب نیست. بررسی شاخص‌های تعیین کیفیت نشان از رشد کیفیت تولیدات و مجلات علمی ایران در مقایسه به کشور ترکیه دارد.</p>

مبانی نظری پژوهش

مقایسه سرفصل دروس آموزشی دافوس ارتش ج.ا.ا و دافوس زمینی ارتش خلق چین حاوی سه عنصر اصلی دروس آموزشی دافوس ارتش ج.ا.ا و ارتش خلق چین و سیاست‌های آموزشی ارتش دو کشور است. بنابراین در بخش ادبیات پژوهش واکاوی این سه عنصر اصلی پیگیری می‌گردد. از آنجایی که فرایند "سیاست" عامل مهمی در برنامه‌ریزی و طراحی آموزشی است لذا روشن ساختن مفهوم سیاست و سیاست‌گذاری قبل از هر اقدام دیگری ضرورت دارد. سیاست اساساً به معنای تصمیمات آشکار و یا ضمنی فرد یا گروهی تلقی می‌شود که در صدد تنظیم دستوراتی با هدف هدایت تصمیمات آینده، آغاز یا تأخیر عملیات کنونی و یا هدایت اجرای تصمیمات قبلی هستند (معدن‌دار آرانی، ۷۳: ۹۵). از سویی دیگر سیاست‌ها با توجه به قلمرو، پیچیدگی، محیط تصمیم، سطوح انتخاب و معیارهای تصمیم‌گیری متفاوت است. مثلاً سیاست در حوزه استراتژیک به این موضوع می‌پردازد که: چگونه می‌توانیم آموزش در ارتش را به هزینه‌های منطقی ولی با برابری و اهداف کارآمد اداره کنیم. یا در قلمرو "برنامه‌ای" مسئله اساسی این است که: منابع باید به چه حوزه‌های آموزشی اختصاص یابد.

در قلمرو "اجرا"، سؤال می‌شود: مراکز آموزش چگونه باید طراحی و در سطح آجا عملیاتی شوند... و در قلمرو سیاست‌های "کارکردی آموزش" سؤال می‌شود: آیا دانش‌آموختگان دانشگاه فرماندهی و ستاد به مشاغل فرماندهی و مدیریتی راه می‌یابند.

سیاست آموزشی در این پژوهش شامل اصول و سیاست‌گذاری‌های ارتش در حوزه آموزشی است. همچنین دربرگیرنده مجموعه‌ای از قوانین و قواعدی می‌شود که عملکرد نظام‌های آموزشی را هدایت می‌کند. مسائل مطرح در سیاست آموزشی دافوس به مشکلات موجود در آموزش عالی

توجه دارد. پژوهش‌های مختلف صورت گرفته درصدد آن است تا در سطح وسیعی از سیاست‌های آموزشی مؤسسات و رشته‌های علمی آگاه شوند.

رشد سریع فناوری، شیوه‌هایی که در گذشته با دیگران تعامل برقرار می‌شد و روش ارتباط را تغییر داده است. محتوای تولیدشده توسط کاربر، شرایطی را فراهم آورده که تجربیات را به مشارکت می‌گذارد و در شبکه‌های اجتماعی به‌طور روزافزون به ایفای نقش می‌پردازد. بنابراین دانش و جامعه را باید تعریفی دوباره کرد.

در این شرایط دانشگاه و اساتید با چالش‌هایی در زمینه‌های آموزشی و هدایت کردن دانشجویان با توجه به جنبه‌های مختلف دنیای مجازی مواجه هستند، زیرا مدل‌های مشارکتی و همکاری‌های مطرح در اینترنت بر نظام‌های رسمی آموزش تأثیر گذاشته است (ابوالحسنی و میرزایی و حنیفه-زاده، ۱۳۹۹: ۰۷). این ابزارها هم محیط یادگیری را غنی کرده‌اند و هم می‌توانند به‌منظور بهبود بخشیده به کلاس درس و حتی بیشتر از آن مورد استفاده قرار گیرند (منبع پیشین، ۱۳۹۹). در واقع فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی (فاوا) فرصت‌هایی را برای ذخیره کردن و مشارکت اطلاعات، تقویت گفتگو میان متخصصان آموزش و پرورش و غنی کردن رویکردهای بازخورد و ارزشیابی به وجود آورده است.

لذا اصلاح سیاست‌های آموزشی به‌صورت سازمان‌یافته و پایدار می‌تواند در رسیدن به اهداف ارتش کمک کند. در این زمینه عوامل مختلف زیر می‌تواند در بهبود بخشیدن به آموزش در ارتش دخالت نماید (طالبی و همکاران، ۱۳۹۶: شماره ۶۵).

- سرمایه‌گذاری در آموزش و تربیت استاد
- تعیین استانداردهای سطح بالا برای تمام دانشجویان.
- استفاده از داده‌ها به‌منظور دنبال کردن پیشرفت دانش، دانشجویان.
- فراهم کردن ظرفیت لازم جهت درگیر کردن اساتید و دانشجویان در فرایندهای آموزشی.
- شناسایی نقش کلیدی رهبری دانشگاه.
- اطمینان از سیاست‌گذاری با سازوکار پاسخگویی مناسب.

سیاست آموزشی در دافوس موضوعی چندوجهی، با ماهیت نظامی و همراه با ارزش‌های متعدد است. مسائل مطرح‌شده در این سیاست آموزشی، دارای ماهیت نظامی و تاکتیکی هستند که درک هر کدام از این مسائل علاوه بر قابلیت تخصصی رشته‌ای، مستلزم بهره‌مندی از ظرفیت زبان‌شناختی و جامعه‌شناختی مبتنی بر شرایط بومی، منطقه‌ای و جهانی است. مهم‌ترین چالش سیاست‌گذاری در آموزش دافوس در هزاره سوم، سیاست تحول و تبدیل نظام آموزش فعلی به «آموزش کارا و اثربخش» متناسب با تهدیدهای نوین است. بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت و

توسعه دافوس قدرت نوظهوری مانند چین نشان می‌دهد، این کشور از آموزش و توانمندی و کارآمدی خاص نیازمندی دفاعی این کشور برخوردار است. با توجه به اهمیت نظام آموزشی در تربیت نیروی انسانی نخبه ارتش، لزوم اتخاذ بهترین سیاست‌ها در شرایط مختلف، ضروری است. از این رو این مقاله بر مطالعه تطبیقی دافوس ارتش ج.ا.ا و دافوس زمینی ارتش خلق چین تأکید دارد.

در مطالعات تطبیقی، دو پدیده یا دو سیستم که از الگوی ارگانیکی مشابهی پیروی می‌کنند با یکدیگر مقایسه می‌شوند.

پس از تبیین مفهومی سیاست آموزشی، موضوع مطالعات تطبیقی واکاوی می‌گردد. در مطالعات تطبیقی به‌طور عملی با مسائل برخورد می‌شود و کار کمی پیچیده‌تر می‌شود و برای بررسی باید ابعاد مختلف را در نظر گرفت تا مطالعه جامع باشد: اول اگر دو پدیده مورد مقایسه دو نهاد آموزشی باشد دو نهاد (دو پدیده) را باید به‌گونه‌ای انتخاب شود که مقایسه پذیر و تطبیق پذیر باشند، باهم کاملاً بیگانه یا کاملاً مشابه نباشند و حداقل دارای یک وجه اشتراک باشند. زمانی کار مقایسه معنی پیدا می‌کند که میان پدیده‌های مورد مقایسه شباهت‌هایی وجود داشته باشد (حداقل یک وجه اشتراک). دوم باید دقیقاً معین سازیم چه عوامل یا متغیرهایی را در دو سازمان باهم مقایسه می‌کنیم زیرا مقایسه باید بر مبنای ملاک‌هایی (متغیرهایی) انجام گیرد که به اعتبار مطالعه لطمه نزند. در واقع باید متغیر یا متغیرهایی که بین دو سازمان مشترک‌اند نه لزوماً مشابه انتخاب کرد تا اساس مقایسه قرار گیرد. بدین ترتیب انتخاب صحیح متغیرهاست که اعتبار مطالعه تطبیقی را تضمین می‌کند (هانتراس، ۲۰۰۹: ۳۶)

مطالعه تطبیقی حداقل دو پدیده را برای بررسی برمی‌گزیند و به‌تمامی جوانب و وجوه آن دقیقاً می‌نگرد و به کمک متغیرهایی آن‌ها را نسبت به هم مقایسه می‌کند و نقاط تشابه و اختلافشان را می‌شناسد. زاین رو می‌توان مطالعه تطبیقی را به‌صورت زیر تعریف کرد: کنار هم نهادن دو پدیده که با یکدیگر حداقل یک وجه اشتراک دارند و بررسی دقیق و تجزیه و تحلیل همه‌جانبه‌ی آن‌ها به کمک متغیرها یا ملاک‌های مقایسه پذیر به‌منظور شناخت نقاط تشابه و اختلافشان (الوانی و شریف‌زاده، ۱۳۸۹: ۸۵).

سرفصل‌های آموزشی دافوس ارتش ج.ا.ا

دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران، از قدیمی‌ترین مؤسسه‌های آموزشی ارتش است. که اولین سنگ بنای تأسیس آن در سال ۱۳۱۴ در محل آن دانشگاه نهاده شد. در اواخر سال ۱۳۱۷ به دلیل وقوع جنگ جهانی دوم و خروج فرانسویان، افسران ایرانی دانش‌آموخته دانشکده جنگ جایگزین افسران فرانسوی گردیده و کار طرح‌ریزی آموزش‌ها و تدریس را به عهده

گرفتند. بنابراین اولین سرفصل دروس بر اساس نیازهای آموزشی توسط افسران ایرانی طراحی گردید. در سال ۱۳۲۲ به علت مشکلات ناشی از جنگ جهانی دوم دانشکده جنگ به طور موقت تعطیل شد و این دوره رکود، چهار سال به طول انجامید. در سال ۱۳۲۶ دانشکده جنگ مجدد گشایش یافت. در این مدت تجدیدنظر کلی در طول دوره و آموزش‌ها صورت گرفت و نام این مرکز فرهنگی به دانشکده فرماندهی و ستاد تغییر و طول دوره آن یک سال تعیین گردید. در سال ۱۳۴۰ دانشکده دیگری بنا به نیاز تحت عنوان دانشکده فرماندهی عالی و ستاد مشترک که آموزش‌های آن در سطح بالاتری نسبت به آموزش‌های دافوس قرار داشت و عمدتاً عملیات مشترک و مرکب و کار در ستادهای مشترک و مرکب را مورد تأکید قرار می‌داد، تأسیس گردید (تاریخچه دافوس، ۱۳۹۵: ۶۸).

لازم به توضیح است که مجموعه این دانشکده و دانشکده فرماندهی و ستاد مجدداً به نام دانشکده جنگ نام‌گذاری شده و در تابعیت فرماندهی ارتش قرار گرفت. در سال ۱۳۴۴ برحسب ضرورت و مصالح آموزشی دانشکده جنگ به دانشکده فرماندهی و ستاد و دانشکده فرماندهی عالی و ستاد مشترک تقسیم گردید.

دانشکده فرماندهی و ستاد نیروی زمینی در تابعیت نیروی زمینی و دانشکده فرماندهی عالی و ستاد مشترک در تابعیت ستاد مشترک ارتش قرار گرفتند.

در سال ۱۳۶۹ خورشیدی پس از تدوین و تصویب قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران و اوامر مؤکد فرماندهی معظم کل قوا و تدبیر ریاست ستاد مشترک، دانشکده‌های فرماندهی و ستاد نیروی زمینی، هوایی و دریایی در یکدیگر ادغام شده و با نام دانشکده فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران (دافوس آجا) تحت یک فرماندهی و در تابعیت ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران قرار گرفتند.

سرفصل‌های آموزشی دافوس آجا در دروس نظری و عملی با توجه به تهدیدات آینده دستخوش تغییرات اساسی گردیده که اهم آن به شرح زیر است:

جدول (۲) سرفصل‌های آموزشی دافوس آجا در چارچوب دروس نظری در حوزه تهدیدات آینده

(منبع: سایت MSRT.ir برنامه مصوب کارشناسی ارشد مدیریت دفاعی)

ردیف	عنوان درس	ارزش (واحد)
۱	جنگ ناهم‌تراز	۲
۲	جنگ کلاسیک (۱ و ۲)	۴
۳	پدافند غیرعامل	۱
۴	طرح‌ریزی عملیات	۲

ردیف	عنوان درس	ارزش(واحد)
۵	طرح‌ریزی اطلاعات	۲
۶	جنگ‌های نامنظم و توسعه پدافند داخلی	۲
۷	نظریه‌های راهبردی	۲
۸	عملیات روانی	۱
۹	جنگ الکترونیک	۲

جدول (۳) سرفصل‌های آموزشی دافوس آجا در چارچوب دروس عملی در حوزه تهدیدات آینده
(منبع پیشین، ۲۹ خرداد ۱۳۹۵)

ردیف	عنوان درس
۱	رزمایش ناهم‌تراز و مقابله با گروه‌های تکفیری و تارشگری
۲	رزمایش کلاسیک
۳	رزمایش آبی‌خاکی
۴	بررسی منطقه عملیات
۵	محورشناسی و شناخت محیط داخلی جمهوری اسلامی و کشورهای هم‌جوار

دافوس نیروی زمینی ارتش خلق چین

دانشکده فرماندهی و ستاد زمینی و نیز دانشکده فرماندهی و ستاد دریایی ارتش خلق چین به‌صورت جداگانه در شهر نانجینگ^۱ فعال می‌باشند و هر دو دانشکده به جذب دانشجویان دوره فرماندهی و ستاد زمینی چین که تقریباً قدیمی‌ترین مرکز آموزش در ارتش آن کشور می‌باشد، می‌پردازند. در این پژوهش مطالعه تطبیقی دافوس آجا با دافوس نیروی زمینی ارتش خلق چین به انجام می‌رسد.

این دانشکده در زمان جنگ جهانی دوم جهت آموزش رزم نظامی مورد بهره‌برداری قرار گرفته است و مهم‌تر از آن در زمان حمله ارتش سلطنتی ژاپن به چین در سال ۱۹۳۷ م. این پادگان محل کنترل و هدایت و آموزش نظامیان و غیرنظامیان چینی جهت مقابله با ارتش ژاپن بوده است. پس از اشغال ارتش ژاپن و شکست این ارتش از ارتش و مردم چین و برقراری آرامش در کشور چین، در سال ۱۹۳۸ م. این پادگان به‌عنوان دانشکده فرماندهی و ستاد ارتش چین در حوزه نیروی زمینی رسماً تأسیس و پایه‌گذاری گردیده است، از آن زمان تاکنون این دانشکده دوره‌های مختلف فرماندهی گردان، فرماندهی و ستاد و نیز فرماندهی تیپ و لشکر را اجرا می‌نماید که البته دوره فرماندهی و ستاد طولانی‌ترین آن است و به‌صورت مستمر انجام می‌گیرد و قدمت

^۱ -nanjing

آن بیش از ۸۰ سال می‌باشد. این دانشکده روز به روز پیشرفت سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و گسترش فیزیکی داشته و همچنین از ابعاد دیگر رشد و توسعه قابل توجهی را طی نموده است و هم‌اکنون نیز یکی از ارکان اصلی ارتش خلق چین می‌باشد و سالیانه بیش از ۲۰۰ نفر دانشجو از کشورهای مختلف را پذیرش و دانش‌آموخته می‌نماید. فرماندهی دانشکده مستقیماً زیر نظر فرماندهی نیروی زمینی جمهوری خلق چین است و فرمانده آن یک نفر با درجه و جایگاه سرلشکری بوده و نفر دوم کمیسر که نماینده عالی حزب کمونیست می‌باشد و جایگاه و درجه آن نیز سرلشکری است، این دانشکده دارای چهار معاون با درجه سرلشکری شامل معاون آموزش، معاون اداری و مالی، معاون لجستیک و معاون پژوهش و تحقیقات و چندین مدیریت مستقل و یکان‌های اجرایی تابعه می‌باشد. از طرفی در مجاور دانشکده اصلی، دانشکده‌ای با ابعاد کوچک‌تر جهت اسکان و تحصیل دانشجویان خارجی طراحی شده که تمام فعالیت‌های درسی و روزمره مأموریت آنان می‌باشد. همچنین در مجاورت دانشکده اصلی یک کلینیک مجهز که تمام اعمال پزشکی به‌جز جراحی‌های سنگین در آن انجام می‌گیرد، پیش‌بینی گردیده است. جهت دانشجویان خارجی متأهل، مهمانسرا یا واحدهای متأهلی یک، دو و سه خوابه با امکانات قابل قبول در نظر گرفته شده است. در مجموع شرایط آرام و مناسبی جهت تحصیل و نیز شناخت کشور چین در این دانشکده فراهم شده است (سعیدی، ۱۳۹۵: ۶۳).

سیاست آموزشی دوره فرماندهی و ستاد ارتش چین

سیاست‌های کلان ملی تأثیری قوی بر سیاست‌گذاری آموزشی ارتش خلق چین دارد بنابراین چشمه‌هایی از این سیاست‌گذاری داخلی ارائه می‌گردد (باقی، ۱۳۹۹: ۸۳):

- نوسازی نیروهای ارتش خلق چین از طریق تمرکز بر نیروی دریایی و یگان موشکی و کاهش نفرات ارتش ثابت دومیلیونی چین است.

- قدرت مرکزی بر این باور است که سرچشمه همه دانایی‌هاست

- کشور چین هرگز تغییر رژیم مسالمت‌آمیز را تجربه نکرده است.

- از نظر حکومت مرکزی در هر مسئله با جنبه اجتماعی و ملی دعوا بر سر همه یا هیچ است.

- حزب کمونیست همه‌جا هست، از سازمان‌های ورزشی، خیریه‌ها تا گروه‌های نمایشی و هنری حضور دارد.

- سرشت اقتدارگرایانه و متمرکز نظام کمونیستی چین بلا تغییر است، تدابیر در جلسات در بسته و بدون دخالت مردم اتخاذ می‌گردد.

- جاودانگی قدرت بالا به پایین حکومت حزبی از کوی رهبری در شهر ممنوعه تا مقامات حزبی استان‌های دور دست نهادینه است.

- چین از اینکه بخشی از سیستم جهانی است که قواعد آن را شکل نداده ناراضی است.
 - ۷۰۰ موسسه و کلاس در سراسر جهان تعلیمات کنفوسیوس و زبان ماندگارین آموزش می‌دهند.
 - جعل (تقلب)، یک شاخص در چین است (فنبی، ۱۳۹۹: ۸)، ۸۰ درصد کالای تقلبی قاره اروپا و آمریکا از چین صادر می‌گردد، مدارس قلابی بانام دانشگاه خارجی مدرک می‌فروشند.
 آنچه را که از موضوع مطالعه دافوس ارتش خلق چین می‌توان در یک نگاه برداشت نمود، این است که اساتید دانشکده علاوه بر اشاره‌ای کوتاه به جغرافیا، تاریخ، وضعیت اقتصادی، ساختار سیاسی-اجتماعی و نظامی این کشور، تلاش دارند تا حزب کمونیست که تقریباً هم‌زمان با جنگ جهانی اول در این کشور پیدا شده و پس از جنگ جهانی دوم بر روی کار آمده است را عامل پیشرفت چین معرفی نماید. افکار رهبر اسطوره‌ای چین (مآؤ زدونگ) همواره به‌عنوان مرجعی کاربردی و کم‌نظیر معرفی می‌گردد. اساتید نظامی این دانشکده بر این باورند که "مآؤ زدونگ" به‌عنوان کسی که چین را نجات داده است، نه‌تنها دارای نبوغ سیاسی بوده، بلکه دانشمند برجسته‌ای در عرصه نظامی نیز به شمار می‌آید، هرچند که وی هیچ دوره نظامی را نیز سپری نکرده بود (سعیدی، منبع پیشین، ۱۳۹۵).

ابعاد مختلف امنیت، سیاست و اقتصاد چین در دوران آموزشی مورد اهتمام سیاستگذاران آموزشی دافوس زمینی ارتش خلق چین است و لذا مورد توجه این پژوهش است.
 در زمینه اقتصادی هرچند که در شرایط کنونی، چین در رتبه دوم جهان قرار دارد، ولی هنوز از سوی مقامات این کشور، اصرار بر این است که این کشور را به‌عنوان کشوری در حال توسعه معرفی نمایند. کارشناسان رسانه‌ای و اساتید دانشکده چاره پیشرفت هرچه سریع‌تر را در پیاده نمودن طرحی می‌دانند که بانام "رؤیای چین" توسط آقای "شی" رئیس‌جمهور کشور معرفی گردیده است (سعیدی، ۱۳۹۵: ۱۰۲).

طرح دیگری است که به‌وسیله‌ی آقای «شی» بیان گردیده در نظر دارد تا با کمک بیش از ۵۶ کشور دیگر جهان، جاده ابریشم دوران باستان را در مسیرهای دریایی و زمینی به شکل امروزی بازسازی نماید. کارشناسان چین امتیازات برجسته این طرح را نزدیکی هرچه بیشتر سه قاره "آسیا، اروپا و آفریقا" از راه زمینی و هر پنج قاره از راه دریایی به یکدیگر معرفی می‌نمایند. صلح، امنیت و توسعه از پیام‌های برجسته این ایده هستند. دانشمندان جمهوری خلق چین برای ایجاد انگیزه بیشتر در بین کشورهای دیگر به‌منظور مشارکت در این طرح، تلاش دارند تا ایده‌ی "جهانی‌سازی" را که توسط آمریکا مطرح گردیده و در محتوا قابل‌مقایسه با طرح چین است، ناکارآمد جلوه دهند (امیر احمدیان، ۱۳۹۵: ۱۶).

در خصوص "امنیت بین‌المللی" باید گفت، پیام این ماده درسی این بود که توسعه نظامی را نمی‌توان تنها راه تضمین‌کننده امنیت دانست بلکه معیارهای دیگری نیز برای دستیابی به این منظور مطرح هستند که عبارت‌اند از؛ توسعه اقتصادی منطقه‌ای، اقتصاد بر پایه سازمان‌های مردم‌نهاد، تأثیر سازمان‌های اقتصادی و بانک‌های جهانی، ارتباطات جهانی، ارتباطات قدرت‌های برتر جهان با یکدیگر، مبارزه با پدیده تروریسم، برطرف نمودن زمینه‌های پیدایش و گسترش تروریسم، موقعیت جغرافیایی کشور، پویایی به‌سوی امنیت بر پایه گفتگو و دیپلماسی و مواردی دیگر از این دست.

توسعه همه‌جانبه نه تنها در برقراری امنیت بین‌الملل بلکه در برقراری "امنیت ملی" نیز تأثیرگذار است. همچنین به موارد گفته‌شده در بالا باید ساختار سیاسی، توان رویارویی سامانه اجرایی کشور با پدیده فساد، و همگامی و هماهنگی بخش‌های گوناگون کشور را نیز باید اضافه کرد. ولی باید افزود پدیده‌ای به نام "قدرت نرم" اثربخشی بیشتر در هم‌سنجی با دیگر مؤلفه‌ها دارد. قدرت نرم را می‌توان شامل مواردی همچون ساختار فرهنگی کشور به ویژه دین یا ادیان موجود، سطح برخورداری از سواد و دانش مردم و توان مالی و اقتصادی کشور دانست.

به‌طور خلاصه در شرایط امروزی کاربرد نیروهای مسلح در برقراری توازن قدرت در سطح ملی و بین‌المللی و همچنین رویارویی با پدیده تروریسم و جنگ‌های نیابتی ضروری است، ولی بهره‌گیری از قدرت نظامی تنها در هنگام رویارویی با بحران آن‌هم در شرایط ویژه سفارش می‌گردد و در مواقع صلح یا مواقعی که هنوز شرایط بحرانی نشده است، به‌منظور دستیابی به امنیت، بهره‌گیری از قدرت نرم را که شامل مؤلفه‌های فرهنگ، علم و اقتصاد می‌باشد باید در نظر گرفت. همچنین اضافه می‌گردد که در سطح بین‌الملل، توان دیپلماسی هر کشور در کنار به‌کارگیری قدرت نرم، تأثیر شگرفی در بالا بردن امنیت خواهد داشت.

در کنار مؤلفه‌های افزایش‌دهنده امنیت نباید فراموش کرد که به‌کارگیری نادرست آن‌ها باعث کاهش ضریب امنیت خواهد شد. ساختار نادرست حکومت و فساد اداری و سیاسی از مهم‌ترین عوامل آسیب‌پذیری امنیت هستند.

نکته دیگر که در دوره آموزشی دافوس ارتش خلق چین از اهمیت برخوردار است، رویکرد آموزشی این دانشکده است. رویکرد آموزشی در نیم سال اول تحصیلی بیشتر پیرامون موضوعات: سیاسی، اقتصادی، نظامی و امنیتی در سطح راهبردی و فراملی بود و در نیم سال دوم این رویکرد به‌سوی مباحث نظامی در سطح عملیاتی، راهبردی و فراملی گرایش پیدا می‌کند در طول دوره در کنار افسران بین‌المللی، فرماندهانی از میان افسران ارشد و عالی‌رتبه ارتش چین مشارکت می‌نمایند.

مفاد درسی، پیرامون موضوعاتی همچون عملیات مشترک، عملیات غیرنظامی، مطالعه گروهی، ساختار نظامی کشورهای مختلف، بودجه نظامی، صنایع نظامی و غیره است. باید افزود، در کنار برپایی کلاس‌های درسی، دانشگاه به برگزاری بازدیدهایی خارج از دانشگاه از جمله بازدید از مرکز آموزش ضد تروریستی پلیس، مرکز مقابله با زلزله و آموزش کارکنان، صنایع کشتی‌سازی و صنایع نظامی نیز اقدام می‌نماید.

در طول دوره آموزشی دافوس زمینی ارتش خلق چین، دانشجویان در کنار کلاس همگانی، در دانشپایه‌های ۱۶ یا ۱۷ نفری نیز تقسیم می‌شوند که متناسب با روند کلاس همگانی موضوعات مطالعه گروهی نیز به دانش‌پایه‌ها محول می‌گردد. موضوعات مطالعات گروهی، عبارت‌اند از؛ مطالعه ساختار نظامی کشورهای مختلف توسط دانشجویان داوطلب، رزمایش روی نقشه با گرایش نظامی-سیاسی در نقش عضو شورای امنیت ملی، رزمایش روی نقشه با گرایش عملیات مشترک و سرکوبی آشوب و همچنین شرکت در مردم یاری در بلایای طبیعی در نقش همکاری با ستاد بحران کشور (سعیدی، منبع پیشین، ۱۳۹۵: ۵۷).

همچنین در نیمسال دوم دافوس زمینی ارتش خلق چین، چهار رزمایش روی نقشه به شرح زیر برگزار شد:

- در سناریوی نخست، دانشجویان در نقش نخست‌وزیر کشوری بودند که با همسایه خود دارای اختلافات مرزی است و افسران با ارائه راهکار سیاسی و نظامی در جهت حل موضوع گام برمی‌دارند.

- سناریوی دوم گویای وضعیت کشوری بود که از درون با شورش و تجزیه‌طلبی روبرو شده و در بیرون نیز با کشور همسایه دارای اختلافات مرزی است. در این سناریو از افسران فراگیر خواسته شده است که به‌عنوان رئیس ستاد مشترک و مشاور ارشد رئیس‌جمهور، در قالب عملیات مشترک و با بهره‌گیری از نیروهای پلیس، گارد ویژه و ذخیره به حل موضوع بپردازند.

- وقوع زمین‌لرزه خبری بود که در سناریوی سوم در ادامه سناریوی دوم داده شد و دانشجویان در قالب بالاترین مقام نظامی کشور باید به ارائه راه‌کار می‌پرداختند.

- در سناریوی چهارم یک رزمایش دوطرفه اجرا گردید. در این رزمایش ۶ دانش‌پایه را به دو گروه تقسیم کردند. ۳ دانش‌پایه در قالب کشور آبی و ۳ دانش‌پایه دیگر در قالب کشور قرمز ایفای نقش می‌نمودند. کشور قرمز در نقش آفندکننده و کشور آبی مأموریت پدافند را به عهده داشت. دانش‌پایه‌ها در زمان آماده‌سازی مطالب، از راه‌کار همدیگر خبر نداشتند تا اینکه روز ارائه فرارسید و دانش‌پایه‌ها یکی در میان، یکی از کشور آفندکننده و دیگری از کشور پدافندکننده به ارائه خود

مطالعه تطبیقی سرفصل‌های آموزشی دانشگاه فرماندهی و ستاد... / بهزاد برونک و علی ایمانی
می‌پرداختند. نکته آموزشی بسیار مفید در اینجا بود که ضعف و قوت هر کدام از طرح‌ریزی‌ها همان‌جا توسط دانش‌پایه رقیب به بحث گذاشته می‌شد.

سرفصل‌های آموزشی دافوس کشور چین به تفکیک دروس نظری و عملی در حوزه تهدیدات آینده: (سعیدی، ۱۳۹۵: ۵۷) در دو جدول زیر احصاء گردیده است.

جدول (۴) دروس آموزشی دافوس ارتش خلق چین

(منبع: سعیدی، ۱۳۹۵: ۵۸)

ردیف	عنوان درس
۱	امنیت منطقه‌ای، مدیریت بحران
۲	تهدیدات سایبری
۳	قوانین فضا
۴	کاربرد ماهواره در عملیات نظامی
۵	مقابله با تروریسم
۶	عملیات روانی نظامی (جنگ عراق)
۷	عملیات نظامی به‌غیراز جنگ، (عملیات ضد تروریسم)
۸	تفکر نظامی
۹	امنیت ملی
۱۰	بحران هسته‌ای و زیست‌محیطی
۱۱	نظریه‌های ژئواستراتژی
۱۲	چالش‌های امنیتی کشورهای در حال توسعه
۱۳	عملیات مبارزه با تروریسم
۱۴	تروریسم بین‌المللی و همکاری‌های ضد تروریسم

جدول (۵) سرفصل‌های آموزشی دروس عملی دافوس کشور چین در حوزه تهدیدات آینده (منبع:

سعیدی، ۱۳۹۵)

ردیف	عنوان درس
۱	عملیات مشترک
۲	عملیات نظامی به‌غیراز جنگ
۳	تفکر نظامی
۴	دفاع ملی ساختار نیروهای مسلح
۵	هنر رهبری و مدیریت استراتژی

ردیف	عنوان درس
۶	عملیات آبی خاکی
۷	بازدید از مراکز نظامی و غیرنظامی
۸	تروریسم بین‌المللی و همکاری ضد تروریسم
۹	تهدیدات آینده در حوزه‌های زیست‌محیطی و چگونگی حفاظت از آن
۱۰	جنگ کلاسیک و هدایت تیپ و لشکر درآفند و پدافند
۱۱	دوره طراحی مشترک به‌جز مرحله بازی جنگ

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش تطبیقی است، مهم‌ترین و اصلی‌ترین مرحله‌ی تحقیق و توسعه اطلاعات و علوم بشر مرحله نظریه‌پردازی است. دو شیوه کلی که محقق را در این امر یاری می‌دهند روش تجربه و آزمایش و روش مقایسه‌ای است. تجربه و آزمایش روش اصلی بازبینی فرضیه‌ها در علوم طبیعی است. در اغلب اوقات ممکن نیست که عوامل مؤثر بر پدیده‌های اجتماعی را همسان علوم طبیعی در شرایط آزمایشگاهی از هم مجزا نمود و در بوته آزمون نهاد و بررسی کرد. از این‌رو می‌توان برای بررسی سازمان و مدیریت به شیوه‌ای دیگر روی آورد که متفاوت با روش‌های بررسی علوم طبیعی است و این شیوه همان مطالعه‌ی تطبیقی است. این روش مطالعه با در کنار هم نهادن دو پدیده و با استفاده از شرایط طبیعی حاکم بر آن‌ها مشکل کاربرد روش‌های علوم طبیعی در علوم اجتماعی را رفع می‌کند و شیوه‌ای کارساز را در این زمینه به دست می‌دهد (الوانی و سلطانی، ۱۳۸۹: ۶۷).

مطالعه‌ی تطبیقی یعنی بررسی به‌منظور دریافت وجوه شباهت یا اختلاف بین دو پدیده. محقق پس از کسب اخبار و گردآوری اطلاعات وارد مرحله‌ی دوم فعالیت علمی خود می‌شود و به سنجش و طبقه‌بندی، تطبیق و مقایسه می‌پردازد. مطالعات تطبیقی در نظام‌های آموزشی دنیا که از طریق کاوش‌های تطبیقی در برنامه‌های آموزشی و شیوه‌های اجرایی آن‌ها در نظام‌های مختلف آموزشی صورت می‌گیرد و هدف آن ارتقای سطح یادگیری است. در پژوهش حاضر محقق به مقایسه تطبیقی سرفصل دروس دافوس زمینی ارتش خلق چین، با دافوس ارتش ج.ا.می-پردازد.

محقق در راستای انجام تطبیق این دو سرفصل آموزشی ابتدا به توصیف و انجام مصاحبه با جامعه خبرگی می‌پردازد و به‌صورت کیفی آن را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد، همچنین شاخص‌های این متغیرها به‌صورت کمی از جامعه آماری مورد پرسش و تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت. با

توجه به این موارد تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده با رویکرد آمیخته انجام خواهد شد. نوع تحقیق کاربردی است. جامعه آماری در پژوهش حاضر شامل کلیه اساتید و خبرگان دافوس آجا هستند که در حوزه آموزش صاحب نظر بوده و به اصول آموزشی دافوس آجا آشنا باشند و همچنین کسانی که دوره دافوس زمینی ارتش خلق چین، را طی کرده باشند. در این تحقیق پس از انجام مصاحبه، نظرات ارائه شده توسط صاحب نظران و مطالعه منابع موجود نسبت به تجزیه و تحلیل کیفی مطالب موجود اقدام می شود. ضمناً پرسشنامه آماده و پس از اخذ نظرات کارشناسی از متخصصین و کارشناسان موجود، تجزیه و تحلیل توصیفی به عمل می آید و پس از آن نسبت به تجزیه و تحلیل آمیخته اقدام شده است.

روش گردآوری اطلاعات به دو شیوه میدانی و کتابخانه‌ای است. بدین ترتیب که محقق از اسناد، مدارک، آیین نامه‌ها و قوانین آموزشی دو کشور ایران و چین به روشی تطبیقی بهره می برد، همچنین از خبرگان و صاحب نظران نیز مصاحبه‌ای به عمل آورده و نهایتاً سرفصل‌های پیشنهادی را به قضاوت جامعه آماری خواهد گذاشت تا اعتبار سنجی نماید. در بخش کمی با استفاده از یک پرسشنامه ۱۸ سؤالی (۳ سؤال جامعه‌شناختی و ۱۵ سؤال بسته) میزان تفاوت‌ها و شباهت‌های سرفصل‌های آموزشی دافوس آجا و دافوس کشور چین مشخص گردیده است. عموماً دستورالعمل‌ها و آیین نامه‌ها و سرفصل‌های آموزشی و مطالبی که عیناً آورده شده‌اند، ترجمه‌ای از کتاب‌های مزبور بوده و یا از نشریه‌ها و مقالات معتبری هستند که به تأیید صاحب نظران و کارشناسان محترم رسیده‌اند.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

پژوهش در پی مطالعه تطبیقی برنامه آموزشی دافوس ارتش ج.ا.ا و دافوس ارتش خلق چین است. برای بررسی تطبیقی سرفصل دروس دافوس زمینی ارتش خلق چین با دافوس آجا دلایل بسیاری موجود است: نخست آنکه ما در دنیایی وابسته به هم زندگی می کنیم. در این وابستگی دولت‌ها و به تبع آن ارتش کشورها نقش عمده‌ای ایفا می کنند. از سوی دیگر بخش نظامی نیز تابع قوانین و مقررات دولتی بوده و رفتارهای آن با سیاست‌های دولتی تنظیم می شود. در این حال هم مدیران دولتی و هم فرماندهان و افسران بخش نظامی باید تفکر و نگرشی جهانی داشته باشند. دوم آنکه مطالعه فرهنگ‌ها یا نظام‌های مختلف محدودیت‌های فکری ناشی از محصور شدن در قالب فرهنگ ملی را می زداید و ما را به سوی ادراکی فراتر از آن سوق می دهد. به این ترتیب ارتش کشور متبوع آمادگی حضور در معادلات منطقه‌ای و جهانی خواهد داشت. سوم آنکه تجزیه و تحلیل تطبیقی سرفصل دروس دافوس با گسترش تعداد متغیرهای آموزشی در یک زمینه‌ی مطالعاتی به افزایش مبانی علم و آگاهی می انجامد.

چهارم آنکه تجزیه و تحلیل تطبیقی دروس و سرفصل‌های آموزشی با خارج ساختن ما از چارچوب مفروضاتی که معمولاً بستر عمل ما را تشکیل می‌دهند به گسترده شدن آگاهی ما از امکانات آموزشی و مبانی تئوریک کمک می‌کند.

پنجم اینکه مهم‌ترین دلیل مطالعه تطبیقی سرفصل آموزشی دافوس آجا با دافوس ارتش خلق چین این است که به یک افسر دانش‌آموخته کمک می‌کند شناخت و درک صحیحی از محیط و فرهنگ ملی و منطقه‌ای به دست آورد و در انجام طرح‌ریزی و بررسی‌های ستادی کم‌اشتباه عمل کند.

در دافوس ارتش خلق چین، اساتید دانشکده علاوه بر اشاره‌ای کوتاه به جغرافی، تاریخ، وضعیت اقتصادی، ساختار سیاسی-اجتماعی و نظامی این کشور، تلاش دارند تا حزب کمونیست که تقریباً هم‌زمان با جنگ جهانی اول در این کشور پیداشده و پس از جنگ جهانی دوم بر روی کار آمده است را عامل پیشرفت چین معرفی نماید. افکار رهبر اسطوره‌ای چین (مآو زدونگ) همواره به‌عنوان مرجعی کاربردی و کم‌نظیر معرفی می‌گردد.

رویکرد آموزشی بیشتر پیرامون موضوعات سیاسی، اقتصادی، نظامی و امنیتی در سطح راهبردی و فراملی بود و سپس به‌سوی مباحث نظامی در سطح عملیاتی، راهبردی و فراملی گرایش پیدا می‌کند.

مفاد درسی، پیرامون موضوعاتی همچون عملیات مشترک، عملیات غیرنظامی، مطالعه گروهی، ساختار نظامی کشورهای مختلف، بودجه نظامی، صنایع نظامی و غیره است. دانشگاه به برگزاری بازدیدهایی خارج از دانشگاه از جمله بازدید از مرکز آموزش ضدتروریستی پلیس، مرکز مقابله با زلزله و آموزش کارکنان، صنایع کشتی‌سازی و صنایع نظامی نیز اقدام می‌نماید. مطالعه ساختار نظامی کشورها، رزمایش روی نقشه با گرایش نظامی-سیاسی در نقش عضو شورای امنیت ملی، رزمایش روی نقشه با گرایش عملیات مشترک و سرکوبی آشوب و همچنین شرکت در مردم‌یاری در بلایای طبیعی در نقش همکاری با ستاد بحران کشور و رزمایش روی نقشه برگزار می‌شود. دروس مهارت ستادی تیپ و لشکر، تفکر نظامی چین، عملیات نظامی به‌غیراز جنگ، (مقابله با تروریسم)، نظریه‌های تاکتیک مشترک (بررسی جنگ عراق، نبرد آفندی چریک، نبرد پدافندی چریک، به‌کارگیری رسته‌ها در آفند و پدافند، تمرینات تاکتیکی، جنگ کلاسیک، بررسی منطقه عملیات، رزمایش کلاسیک برای مقابله با آمریکا، از مطالعه اسناد و مدارک دافوس چین احصاء گردید، که برای مقابله با تهدیدات پیش روی کشور چین از اهمیت زیادی برخوردارند. در جداول زیر وجوه اشتراک و افتراق از جامعه خبرگی که تجربه هر دو دانشگاه را داشته‌اند تصویر گردیده است:

تطبیق برنامه آموزشی و سرفصل دروس دافوس آجا و دافوس زمینی ارتش خلق چین به دو شیوه انجام گردیده است. در شیوه نخست تطبیق از طریق مطالعه اسناد و مدارک انجام گرفت و سپس از طریق پرسش‌نامه از خبرگان و دانشجویانی که دوه دافوس زمینی ارتش چین را گذرانده‌اند و به شرح جدول زیر انجام می‌گردد:

جدول (۶) مقایسه شباهت سرفصل‌های دروس دافوس آجا با دافوس کشور چین

(منبع: نگارندگان)

شباهت سرفصل‌های دروس دافوس آجا با دافوس کشور چین، در دروس به شرح ذیل به چه میزان است؟										
اولویت	ضریب تغییرات	واریانس	میانگین	۵	۴	۳	۲	۱	عنوان درس	ردیف
				بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم		
۸	۰/۵۳۳ ۴	۱/۷۲	۳/۰۷	۴	۱۰	۴	۸	۴	درس طرح‌ریزی عملیات دافوس آجا و درس اعمال ستادی تیپ و لشکر دافوس کشور چین	۱
۲	۰/۴۷۸ ۷	۰/۹۹	۳/۲	۲	۱۰	۱۲	۴	۲	درس جنگ کلاسیک دافوس آجا و درس تیپ پیاده موتوریزه و پیاده مکانیزه در آفند و پدافند دافوس کشور چین	۲
۱	۰/۴۷۷ ۵	۱/۰۶	۳/۳۳	۲	۱۴	۸	۴	۲	درس رزمایش کلاسیک دافوس آجا و درس کار	۳

									روی نقشه تیپ پیاده مکانیزه و تیپ موتوریزه دافوس کشور چین	
۳	۰/۴۸۷ ۷	۱/۰۹	۳/۱۳	۲	۱۰	۱۰	۶	۲	درس رزمایش روی نقشه مشترک آبی خاکی دافوس آجا و درس عملیات آبی خاکی در جزیره جین من و اجرای عملیات آبی خاکی موفقیت آمیز جیانگ شوان دافوس کشور چین	۴
۶	۰/۴۹۸ ۳	۰/۹۹	۲/۸	۲	۴	۱۲	۱۰	۲	درس محور شناسی دافوس آجا و درس تور مطالعاتی شانگهای دافوس کشور چین	۵
۵	۰/۴۹۰ ۷	۱/۰۳	۳	۲	۷	۱۲	۷	۲	درس نظریه راهبردی دافوس آجا و درس تفکرات نظامی چین	۶

									(سان تزو- مائو زدونگ) دافوس کشور چین	
۴	۰/۴۸۷ ۷	۱/۰۹	۳/۱۳	۲	۱۰	۱۰	۶	۲	درس جنگ‌های نامنظم دافوس آجا و درس نظریه‌های تاکتیک (نبرد آفن دی چریک) دافوس کشور چین	۷
۹	۰/۵۹۴ ۱	۱/۶۲	۲/۳۷	۲	۴	۷	۷	۱۰	درس رزمایش کلاسیک دافوس آجا و درس شیوه‌های کلاسیک جهت مقابله با ارتش آمریکا دافوس کشور چین	۸
۷	۰/۵۱۶ ۱	۱/۶۵	۳/۲۷	۵	۱۰	۷	۴	۴	درس تجزیه و تحلی ل جنگ‌های اخیر دافوس آجا و درس عملیات روانی نظامی (بررسی عملیات روانی در جنگ عراق)	۹

									دافوس کشور چین	
-	-	۴.۴۳ %	٪۱۰.۱۰	٪۸.۶۷	٪۲۶	٪۳۰.۳۷	٪۲۰.۷۳	٪۱۱.۱۰	میانگین	

جدول (۷) آمار توصیفی مربوط به اختلاف دروس دافوس آجا با دافوس کشور چین
(منبع: نگارندگان)

تفاوت دروس دافوس آجا با دافوس کشور چین، در مؤلفه‌های ذیل به چه میزان است؟										
اولویت	ضریب تغییرات	واریانس	میانگین	۵	۴	۳	۲	۱	عنوان درس	ردیف
				کلاس	کلاس	معمول	معمول	خیلی		
۵	۰/۴۹۸۹	۱/۳۹	۳/۳	۴	۱۲	۵	۷	۲	درس جنگ ناهمتراز (دافوس آجا)	۱
۱۳	۰/۵۲۴۶	۱/۴۸	۲/۹۷	۴	۷	۵	۱۲	۲	درس رزمایش ناهمتراز (دافوس آجا)	۲
۶	۰/۵۰۰۳	۱/۳۶	۳/۲۳	۴	۱۰	۷	۷	۲	درس جنگ سایبری مبتنی بر C4I (دافوس آجا)	۳
۹	۰/۵۱۳۴	۱/۱۵	۲/۷۷	۲	۶	۷	۱۳	۲	درس طرح‌ریزی نیروی انسانی (دافوس آجا)	۴
۱۰	۰/۵۱۹	۱/۲۲	۲/۷۷	۲	۷	۵	۱۴	۲	درس جنگال (دافوس آجا)	۵
۱۲	۰/۵۲۰۸	۱/۱۸	۲/۷	۲	۶	۵	۱۵	۲	درس طرح‌ریزی تمرینات تاکتیکی (دافوس آجا)	۶
۳	۰/۴۸۷۴	۱/۱۵	۳/۲۳	۲	۱۳	۷	۶	۲	درس عملیات نظامی به‌غیراز جنگ (برای بلایای طبیعی، مقابله با گروه‌های تارشرگی)	۷

									(دافوس کشور چین)	
۱۱	۰/۵۱۹	۱/۲۲	۲/۷۷	۲	۷	۵	۱۴	۲	درس آموزش شناخت تهدیدات (دافوس کشور چین)	۸
۱۴	۰/۵۲۹۲	۱/۶۲	۳/۰۳	۴	۸	۷	۷	۴	درس دفاع شهری (دافوس کشور چین)	۹
۴	۰/۴۹۶۳	۱/۱۴	۳/۰۳	۳	۵	۱۵	۴	۳	درس جنگ اطلاعاتی (دافوس کشور چین)	۱۰
۷	۰/۵۰۵۵	۱/۰۳	۲/۷۳	۲	۴	۱۰	۱۲	۲	درس طرح‌ریزی عملیات بر پایه فرماندهی کنترل فضا محور (دافوس کشور چین)	۱۱
۸	۰/۵۰۸	۱/۵۱	۳/۲۷	۴	۱۲	۵	۶	۳	درس شبیه‌سازی جنگی (دافوس کشور چین)	۱۲
۲	۰/۴۸۱۹	۱/۲۲	۳/۴۷	۵	۱۱	۹	۳	۲	درس تهدیدات آینده در حوزه‌های محیط‌زیست و چگونگی حفاظت از آن (دافوس کشور چین)	۱۳
۱	۰/۴۷۲۹	۱/۱۴	۳/۶	۵	۱۴	۷	۲	۲	درس قوانین فضا، کاربرد ماهواره در عملیات نظامی (دافوس کشور چین، هوایی)	۱۴
۱۵	۰/۵۳۱۴	۱/۲۱	۲/۶	۲	۳	۱۱	۹	۵	درس تمرینات تاکتیکی مرکب (سازمان) - مانور بین دو یگان، پاسگاه فرماندهی	۱۵

									(دافوس کشور چین)
-	-	%۴.۵۲	%۱۰.۱۰	%۱۰.۴۳	%۲۷.۷۷	%۲۴.۴۳	%۲۹.۱۰	%۸.۲۳	میانگین

با توجه به جداول توصیفی شماره ۶ و شماره ۷، عملیات روانی، تهدیدات سایبری، تفکر نظامی، عملیات مشترک، جنگ کلاسیک و هدایت تیپ بین دافوس ارتش ج.ا.ا و ارتش خلق چین مشترک است. بین جنگ کلاسیک دافوس آجا و درس تیپ پیاده موتوریزه و پیاده مکانیزه در آفند و پدافند ارتش خلق چین، درس رزمایش کلاسیک دافوس آجا و درس کار روی نقشه تیپ پیاده مکانیزه و موتوریزه دافوس کشور چین، درس رزمایش روی نقشه مشترک آب‌خاکی دافوس آجا و درس عملیات آبی‌خاکی در جزیره جین من و اجرای عملیات آب‌خاکی موفقیت‌آمیز جیانگ شوان دافوس کشور چین، درس محور شناسی دافوس آجا و درس تور مطالعاتی شانگهای دافوس کشور چین، در درس نظریه راهبردی دافوس آجا و درس تفکرات نظامی چین (سانتز و مائوزاونگ) دافوس کشور چین، درس جنگ‌های نامنظم دافوس آجا و درس نظریه‌های تاکتیکی (نبرد آفندی چریک) دافوس کشور چین، درس رزمایش کلاسیک دافوس آجا و درس شیوه‌های کلاسیک جهت مقابله با ارتش آمریکا دافوس کشور چین شباهت وجود دارد.

از سوی دیگر وجه افتراق برنامه آموزشی دافوس دو ارتش ناظر بر دروس است که ارتش خلق چین در برنامه آموزشی این دانشکده دارد اما دافوس ارتش جمهوری اسلامی از آن برخوردار نیست و به شرح زیر است: امنیت منطقه‌ای، مدیریت بحران، قوانین فضا، عملیات ضد تروریسم، امنیت ملی، بحران هسته‌ای-زیست‌محیطی، همکاری ضد تروریسم، مدیریت استراتژی. درس طرح‌ریزی عملیات بر پایه فرماندهی کنترل فضا محور (دافوس چین) دارای اختلاف اندکی با دافوس آجا است زیرا دو کشور به تجهیزات محور بودن نیروی هوایی اعتقاد دارند. درس شبیه‌سازی جنگی (دافوس کشور چین) دارای اختلاف زیادی با دروس دافوس آجا است. درس تهدیدات آینده در حوزه‌های محیط‌زیست و چگونگی حفاظت از آن (دافوس چین) دارای اختلاف زیادی با دروس دافوس آجا است. درس تمرینات تاکتیکی مرکب (سازمان) مانور بین دو یگان-پاسگاه فرماندهی (دافوس کشور چین) دارای اختلاف اندکی با دافوس آجا می‌باشد.

تهدید نقطه عزیمت تحلیل سرفصل دروس دافوس دو ارتش ج.ا.ا و ارتش خلق چین است، اما الگوی مواجهه با تهدید دو ارتش متفاوت است. سرفصل دروس دافوس ارتش ج.ا.ا مبین مواجهه تاکتیکی با تهدید است اما نیروی زمینی ارتش خلق چین مواجهه‌ای استراتژیک با تهدید دارد. ارتش ج.ا.ا بر آرایش تیپ در رزم کلاسیک و رزم ناهم‌تراز تأکید دارد اما ارتش خلق چین در

سطح منطقه‌ای و جهانی برای مواجهه با تهدید برنامه‌ریزی دارد. ارتش خلق چین برای مواجهه با بحران‌های زیست‌محیطی و طبیعی در سرفصل دروس این دانشکده برنامه دارد اما در دروس و سرفصل دروس آموزشی ارتش ج.ا.ا این نکته نیازمند برنامه‌ریزی است. همچنین در مواجهه با تروریسم نیز ارتش ج.ا.ا برنامه‌ای ندارد.

نکته دیگر عاملیت نیروی زمینی ارتش خلق چین در هنگامه جنگ و بحران به‌عنوان دولت حاکم است اما در برنامه آموزشی ارتش ج.ا.ا چنین سرفصلی وجود ندارد. بررسی عملیات روانی در جنگ عراق، روش‌های بازدارندگی در عملیات روانی در کشور چین، روش‌های خنثی‌سازی عملیات روانی، عملیات آبی‌خاکی در جزیره جین من، اجرای عملیات آبی‌خاکی موفقیت‌آمیز جیانگ شوان، بازدیدهای میدانی، بازدید از مرکز تحقیقاتی نانجینگ در دافوس کشور چین تدریس و آموزش داده می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر مطالعه تطبیقی سرفصل دروس دافوس ارتش ج.ا.ا و ارتش خلق چین مبتنی بر تهدیدهای دو کشور است. گروه محققین به بررسی مقایسه‌ای سرفصل دروس آموزشی دو ارتش پرداختند. نوآوری پژوهش هم در موضوع پژوهش است و هم نتایج و پیشنهادها پژوهش؛ زیرا خلاءهای احتمالی سرفصل دروس دافوس ارتش ج.ا.ا و یا فضاهای تهدیدآمیز مانند بحران‌ها و یا پدیده تروریسم که نیازمند برنامه‌ریزی آموزشی است در این بررسی مقایسه‌ای عیان گردید.

نتایج حاصل از مقایسه تطبیقی سرفصل‌های آموزشی دافوس آجا با سرفصل‌های آموزشی دافوس نیروی زمینی ارتش خلق چین با توجه به تهدیدات آینده و ارائه سرفصل مناسب برای دافوس آجا مبین ضرورت تغییر در سرفصل و برنامه آموزشی دافوس آجا بر اساس پیشنهادی زیر است:

- ۱- پیشنهاد می‌گردد درس قوانین فضا، کاربرد ماهواره در عملیات نظامی، طرح‌ریزی عملیات بر پایه فرماندهی و کنترل فضا محور، تحت عنوان یک دوره یا واحد درسی در دافوس ارتش ج.ا.ا مورد مطالعه قرار گیرد.

- ۲- پیشنهاد می‌گردد با بهره‌گیری از تجربه دافوس زمینی ارتش خلق چین، درس مقابله با تروریسم، درس مدیریت بحران، و مدیریت استراتژیک در دافوس ارتش ج.ا.ا برنامه‌ریزی گردد
- ۳- پیشنهاد می‌گردد با توجه به روابط مناسب جمهوری اسلامی ایران با کشور روسیه و چین اقدامات لازم در خصوص رزمایش‌های مشترک با این دو کشور صورت پذیرد.

- ۴- پیشنهاد می‌گردد در دافوس ارتش ج.ا.ا در خصوص مقابله با گروه‌های تارشرگی و تروریسم سرفصلی در قالب عملیات غیرجنگی آموزش داده شود، در خصوص دفاع غیرشهری و طرح‌ریزی

عملیات و برآورد بحران‌هایی مانند زلزله، سیل، کمبود آب و مواد غذایی سرفصل مناسب ایجاد گردد دارد

۵- پیشنهاد می‌گردد جنگ‌های سه دهه اخیر آمریکا در حوزه دریا، هوا و زمین مورد مطالعه و ارزیابی قرار گیرد

۶- پیشنهاد می‌گردد با توجه به تغییرات فراوان در حوزه تهدیدات، دافوس آجا متناسب با تهدیدات پیش‌رو نسبت به بهینه کردن سرفصل دروس مطابق نتایج حاصله از این تحقیق اقدام لازم را انجام دهد.

قدردانی

در پایان از تمامی عزیزانی که ما را در راستای انجام این تحقیق یاری رساندند، کمال تشکر و امتنان بعمل می‌آید.

منابع

- ابوالحسنی محمد؛ میرزایی یاسی و حنیفه‌زاده مرتضی. (۱۳۹۹). *چالش‌های آموزش الکترونیکی در دوره کرونا*. کنفرانس بین‌المللی جهش تولید و اثر آن بر اقتصاد ایران.
- امام‌جمعه کاشان، طیبیه و ملائی نژاد، اعظم. (۱۳۸۱). بررسی تطبیقی تلفیق فاوا در برنامه درسی چند کشور جهان و ارائه الگویی برای ایران. *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*. ۶(۱۹): ۷۲-۳۱.
- امیر احمدیان، بهرام. (۱۳۹۵). ابتکار جاده ابریشم جدید چین (اهداف، موانع و چالش‌ها). *فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل*. ۹(۳۶): ۴۲-۹.
- اوپاما، باراک. (۱۳۹۹). *یک سرزمین موعود*. (ت: پوریا حسنی و همکاران). تهران. نشر مهراندیش.
- آقازاده، احمد. (۱۳۷۹). *آموزش و پرورش تطبیقی*. تهران. انتشارات سمت.
- باقی، محمدحسین. (۱۳۹۸). *معمای چین. رقابت‌های ژئوپلیتیک در قرن ۲۱ و تغییر موازنه قدرت در شرق آسیا*. مجموعه مقالات/گردآوری، تلخیص و ترجمه محمدحسین باقی. شورای سیاست‌گذاری مصطفی درویشی؛ بهراد مهرجو. ویراستار: سعید اردکان‌زاده یزدی. تهران. انتشارات امین‌الضرب.
- جلالی‌فراهانی، غلامرضا. (۱۳۹۰). *پدافند غیرعامل و تهدیدات آینده*. تهران. انتشارات دانشگاه امام حسین.
- خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۸۸). *بیانات در مراسم مشترک نیروهای مسلح استان کردستان مورخ ۱۳۸۸/۰۲/۲۳*.
- سعیدی، عباس. (۱۳۹۵). *گزارش تحصیلی آموزشی در دافوس ارتش چین تهران*. دافوس آجا.

- شاه بهرامی، نوشین و کاظم پور، اسماعیل. (۱۳۹۱). بررسی مقایسه‌ای مدل‌های برنامه درسی جهت ارائه مدل برنامه درسی نظام آموزشی ایران (با تأکید بر معلمان). همایش ملی تغییر در برنامه درسی دوره‌های آموزش پرورش.
- شیدایی، محمدرضا. (۱۳۹۵). تاریخچه دافوس ارتش جمهوری اسلامی ایران. تهران. انتشارات دافوس.
- طالبی، بهنام؛ سیدنظری، نیره. و سودی، حورا. (۱۳۹۶). ارائه مدل ادراکی سیاست‌گذاری در آموزش و پرورش ایران. فصلنامه رهیافت. ۲۷(۶۵): ۱۳۰-۱۱۳.
- فرجاد، محمدعلی. (۱۳۷۱). آموزش و پرورش تطبیقی. تهران. انتشارات رشد.
- فضلعلی‌زاده، رضا و همکاران. (۱۳۹۱). بررسی تطبیقی نظام آموزش از راه دور کشورهای انگلستان، هند و ایران. مجله پژوهش در برنامه‌ریزی درسی. ۹(۲): ۵.
- فنبی، جانانان. (۱۳۹۸). آیا چین بر قرن بیست و یکم سیطره خواهد یافت(ت:شهریار خواجهیان). تهران. نشر ققنوس.
- کوی، لوتان. (۱۳۷۵). آموزش و پرورش تطبیقی. ترجمه محمد یمنی. تهران. انتشارات سمت.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی). (۱۳۹۸). ابتکار کمر بند و راه. کد موضوع. ۲۵۰. شماره مسلسل: ۱۶۶۷۲.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (معاونت پژوهش‌های سیاسی حقوقی). (۱۳۹۴). استراتژی نظامی جدید چین: ابعاد و پیامدهای منطقه‌ای و جهان. کد موضوع: ۲۶۰. شماره مسلسل: ۱۴۳۲۲.
- معدن‌دار آرانی عباس. (۱۳۹۵). مطالعات تطبیقی در آموزش و پرورش، کاربست روش‌های جدید. فصلنامه خانواده و پژوهش. ۲۷: ۸۹-۶۹.
- الوانی، سیدمهدی و شریف‌زاده، فتاح. (۱۳۸۹). خط‌مشی‌گذاری عمومی. تهران. دانشگاه علامه طباطبایی.
- همت، حمید. (۱۳۹۴). گزارش تحصیلی آموزشی در دافوس ارتش چین تهران. دافوس آجا.

- Comparative Higher Education: Knowledge the University, and Development (Contemporary Studies in Social and Policy Issues in Educatio) (1998). by Philip G. Altbach. (Author).
- Course documents. (1989). National Defence College of Canada. Kingson.
- Development Studeis and Comparative Education Angela. (2000). little Comparative education, Volume 36, Num 3.
- Engerer H. (2009). 'Security Economics: Definition and Capacity'. *Economics of Security Working Paper*. No. 5.
- Hantrais Linda. (2009). *International Comparative Research*, New York: Palgrave.

- Macmillan Publishers limited. (2010). *Definition of "National Security"*.
Maier Charles S. (1990). *Peace and security for the 1990s*. Unpublished Paper for the MacArthur Fellowship Program. Social Science Research Council.

سایت‌ها:

- <http://www.china.org.cn/china>
- <http://thebricspost.com>
- www.worldbank.com
- www.Gitashenasi.com
- www.MSRT.ir